

Naturskyddsföreningen i Botkyrka-Salem

Yttrande över samrådshandling oktober 2010 avseende program för områdena Hågelby, Eriksberg och Lindhov, Botkyrka kommun.

SAMMANFATTNING

Naturskyddsföreningen i Botkyrka–Salem (NBS) väljer att fokusera på möjligheter och en alternativ historisk park, "Histopark".

NBS har inkommit till Botkyrka kommun med tre yttranden daterade 2007-11-18, 2009-12-12 och 2010-11-25. De tidigare argumenten kvarstår. De fördjupade studier, utredningar, som de båda miljökonsekvensbeskrivningarna och Länsstyrelsen förordar, måste göras för att planprocessen ska bli trovärdig.

Platsen är ur ekologisk, historisk och ur ekonomisk synvinkel fel vald.

Vi presenterar först möjligheterna och yttrar oss därefter i turordning om punkter i planprogrammet.

MÖJLIGHETERNA

"Histopark", en alternativ lösning

Många av Botkyrkas nya och "gamla" innevånare behöver djupare kulturella rötter för att skapa en "mylla" för hembygds känslan.

Vårt förslag bygger på att ta till vara, framhäva och utnyttja det kulturhistoriskt riksintressanta området kring Hågelby. Tvärt emot de föreliggande förslagen som går ut på att omdana landskapet för att anpassa till en säsongsbetonad och artificiell miljö.

Om nu dessa områden ska exploateras föreslår vi att med stor känslighet göra området till ett historiskt centrum. "Historiskt reservat" liknande det suveräna Middelaldercentret i Danmark.

Se <http://www.middelaldercentret.dk/Ommiddelaldercentret/lidthistorie.html>.

Även liknande Eketorp på Öland och Vitlycke i Tanumshede på västkusten kan tjäna som inspiration. Se <http://www.eketorp.se> och www.vitlyckemuseum.se.

Idén med "Histopark" är en utvidgad Hoxlaby och 4H-gård som utnyttjar områdets befintliga historiska arv och anknytning till S:t Botvid. Med tidstypiska byggnader, men byggda med ekologiska material och metoder skulle byggnaderna lättare smälta in i miljön och vara effektiva. Upplevelsestommen skulle vara, utställningar, forskning, och vetenskapliga seminarier och där praktiska tillämpningar kan utövas året om.

"Histopark" i samarbete t.ex. med Historiska Museet kunde erbjuda möjligheter att vara arkeolog för en dag i någon av de tre tidsåldrarna stenålder, bronsålder och järnålder eller att lära sig naturfärga och sy kläder från t.ex. vikingatiden, göra och paddla ekstockar. Lära sig odla, laga mat, smida, bereda, skinn, spinna, idka djurskötsel av hotade svenska lantraser.

Naturligtvis skulle musik och dans med ålderdomliga instrument, tornerspel och teater ha en viktig roll i upplevelsen.

Här skulle kunna uppföras historiska och klassiska pjäser på äkta historisk mark. Ordnade historiska vandringar till intressanta platser, ledda av duktiga och kunniga guider från Botkyrkas norra delar, som även behärskade sitt hemlands tungomål.

Detta skulle kunna påskynda integrationen och skapa nya historiska rötter till Sverige och Botkyrka (social hållbarhet).

Trafik & kommunikationer

Det ännu produktiva landskapet skulle kunna besparas stora parkeringsplatser som man gjort i Freiburgs Vauban (se bil. 1). Där används arealer som i konventionell planering skulle avsatts som gatumark i stället till parker och för att odla på.

Naturskyddsföreningen föreslår att förbinda det historiska centret med en spännande, *hängande* förarlös spårtaxi (kontinuerligt kommande "taxikabiner") som kan utnyttjas av alla i kommunen och besökare till evenemangen i Botkyrka. Dessa kabiner kan även gå till centra som Tumba station, Vårsta, Norsborg, Tullinge station, Slagstabadet, Rikstens friluftsstad, Lida friluftsgård m.m.

Spårtaxin skulle alltså kunna knytas ihop med pendeltåg, tunnelbana och busstationer. Detta skulle förena nytta med nöje till lägre kostnader. Endast en mindre parkering för bussar och handikappade skulle då behövas för besökare.

"Spårtaxin" skulle avlasta vägtrafiken minska kostnaderna för vägarna. Samt minska utsläppen. Endast mindre pelarytor för att bära upp spåren skulle behövas. Jämfört med stora ytor för permanenta vägar och parkeringsplatser på bästa jordbruksmark (en global bristvara (se bil. 1)). Alternativet kan jämföras med Arlandas parkeringsöknar.

Spårdragningen blir enkel, mer flexibel och kostar en tiondel av en tunnelbana per km. Upplevelsen att få åka i en tyst spårtaxi driven av förnyelsebar el i trädtopphöjd över Botkyrka till nästa attraktion eller destination kommer att vara en besöksmagnet i sig.

"Histopark" och spårtaxi projekten ger rätt "eko" och sätter Botkyrka ekologiskt och kulturellt på den globala på kartan.

PLANPROGRAMMET

I sammanfattningen kan läsas: *"Parallellt med programmet har det pågått ett arbete med hållbarhetsbedömningar och miljökonsekvensbeskrivning av programmets förslag. Bedömningarna visar att programmet ger övervägande positiva bidrag till en hållbar utveckling men med dubbelhet kring klimatfrågan".*

En mycket diskutabel slutsats bortsett från "dubbelheten kring klimatfrågan".

2.3 Hållbar utveckling

Social hållbarhet

De hett eftertraktade arbetstillfällena i Botkyrka är mycket osäkra. Ingen kan borga för att just Botkyrkabor får dessa säsongsarbeten, med EU: s rörliga arbetsmarknad. Inte ens Familjen Lindgrens John-John Lindgren kunde garantera detta vid samtal. Just nu i finns många byggnadsarbetare m.fl. från östliga länder som konkurrerar med oss i kommunen.

Den respekt som man åberopar beträffande kulturarv och kommande generationers behov av gröna tillgångar, rimmar illa med de ingrepp i landskapet som måste göras för att uppnå programmets mål.

Ekonomisk hållbarhet

På vår förfrågan har John-John Lindgren uppgivit att företaget endast har 35 miljoner kr att satsa. Parkprojektet beräknas kosta ca 600 miljoner kr. (Bortsett från kommunens tillkommande kostnader.) Denna orimliga ekvation skulle i så fall lösas av utomstående entreprenörer. D.v.s. Botkyrka kommun lämnar över ett stort ekonomiska ansvar och inflytande i andra händer.

Var finns det sunda förnuftet och vem tar det ekonomiska ansvaret vid eventuella förluster eller konkurser?

Denna konventionella familjeparks affärsidé kommer att ha mycket svårt att konkurrera i det stora utbud av upplevelser som finns och som snart tillkommer.

Några exempel:

Tom Tits Experiment, Sydpoolen, Junibacken, Gröna Lund, Globen, Skansen, Cosmonova, flera djurparker bara inom någon timmes räckhåll. Ej att förglömma Stockholms befintliga museer av världsklass, den kommande Science Park i Täby, en vetenskaplig upplevelsepark, och Urtidsparken i Huddinge. Samt det finska snart igångsatta upplevelsehotellet med vattenland, klätterväggar m.m. i Kungens Kurva. På längre avstånd finns också konkurrenter, exempelvis Nederländernas stora upplevelsepark Efteling.

Kolmården och Disneyland i Frankrike har f.ö. länge har dragits med ekonomisk olönsamhet.

Ekologisk hållbarhet

- Bevarande och utvecklande av gröna värden

Planprogrammet vill ge sken av bevarande och utvecklande av gröna värden. Slitna gröna fraser staplas på varandra för att backas upp och toppas av de fina ambitionerna i naturvårdsprogrammet.

I kommunens tidigare utpekade bevarandevärda områden är det nu fritt fram att exploatera sköra ekmiljöer och biologiska spridningskorridorer.

3.1.1 Programområdets målbilder

- En ny entré till Botkyrka och staden.

Ingen artificiell omkonstruktion av porten till Botkyrka kommer att någonsin kunna mäta sig med nuvarande unika port. Vi vill påminna om de kulturvårdande myndigheternas remissvar då frågan om ny eller utvidgad begravningsplats skulle utredas. NBS förordade då alternativet med en utvidgning bort till sjön Aspen. Mot det anfördes att en jättestor begravningsplats skulle vara kulturhistoriskt främmande och störande vid den vackra 1200-talskyrkan. Emellertid skulle det vara oändligt att föredra framför den Heron city-arkitektur som planförfattaren nu har som framtidsvision.

En förändring kommer att minska Botkyrkas attraktionsvärde. D.v.s. det första, unika och välkomnande intrycket försvinner. Botkyrkas ingång riskerar att bli lik många andra trista kommuners portar.

”Botkyrkaparken – en grön värdekärna mitt i kommunen”

”Jordbruksanvändningen får stå tillbaka för Botkyrkabornas behov av tillgång till upplevelser, natur och uteaktiviteter och för att bevara och stärka ekologiska värden.”

Ett av de primära mänskliga behoven är matproduktion.

Att ta dessa produktiva åkrar till nöjen är motbjudande, kortsiktigt och minskar hållbarheten samt gör Botkyrka mer sårbart med en ökande befolkning. Se bil. 1.

3.2.2 Ett nytt trafiksystem som knyter samman Botkyrkas stadsdelar

Med årligen 29 000 nya regioninnevånare måste helt nya tankesätt, system och ny teknik tillämpas. Det behövs för att ens försöka lösa kommande och nuvarande svåra trafikproblem.

En miljon besökare är målet för familjeparken. Det innebär ca 83 000 besökare per månad över året. D.v.s. fler besökare än Botkyrkas befolkning är i dag per månad. Dessa kommer naturligtvis inte i lika antal månadsvis, utan kommer att fördela sig på låg- och högsäsongsmånader och utgöra en belastning utöver den redan befintliga trafiken.

Moment 22. Vi tolkar att Botkyrka kommun vill få en lösning på trafikproblemen genom att först göra dem ännu svårare. Kommunen önskar bygga fler bostäder för att locka fler att flytta till Hågelby, Eriksberg och Lindhov. För att således motivera Trafikverket och SL med flera att finansiera trafiken till Hågelbyparken. En ny trafikplats vid E4:an nära kyrkan lär annars inte komma till stånd på mycket länge – den nuvarande har bara några få år på nacken. Utan en jättelik trafiksatsning får Familjeparken inte tillräckligt med luft under vingarna.

Botkyrka kommun försätter sig i en fullkomlig ohanterlig utsläppssituation i konflikt med den antagna klimatstrategin och luftvårdsprogrammet.

Fler och nya vägar löser inte problem utan inbjuder till mer trafik. Naturskyddsföreningen förordar i stället en utökad och mer tillgänglig spårtrafik. Den kommer att behöva vara i tre dimensioner: under mark, på mark och i luften – i form av spårtaxi. 1 km tunnelbana kostar ca 100 miljoner kr. För 100 miljoner kronor får man ca 10 mil spårtaxi (enl. Kompass). Spårtaxi är flexibelt, smidigt och marken under kan utnyttjas t ex. till odling.

3.2.4 Mötesplatsen Hågelby växer och utvecklas

”I samband med kommande detaljplanering kommer kommunen att ansöka om att strandskyddet upphävs i vissa begränsade delar”.

För den västra delen av programområdet gäller 300 m strandskydd och för den östra 100 m. Längs Älvestabäcken gäller 100 m strandskydd.

I Miljöbalken regleras strandskyddet i kap. 7 § 15. Strandskyddet har tillkommit för att förhindra överexploatering av stränderna och bevara allmänhetens tillgång av stränderna och vatten för friluftsliv. *Avsikten är att skydda stränderna p.g.a. sin stora betydelse för den biologiska mångfalden. Strandzonen är övergången mellan land och vatten, ger utrymme för en mängd olika miljöer, där strandnära djur – och växtarter lever. Strandzonen fungerar som en spridningskorridor och tillflyktstort för en mängd arter i ett landskap som präglas av rationell produktion.⁷*

NBS finner att en beviljad dispens för ett utökande av strandskyddet utgör ytterligare en oacceptabel belastning och försvagning av Bornsjökilen.

3.2.5 "Botkyrkaparken" - en grön värdekärna mitt i kommunen

- Bornsjökilens ekologiska funktioner för växt- och djurliv värnas
- Naturlandskapet "Botkyrkaparkens" naturlandskap utvecklas genom att stärka spridningskorridorer med ekodukter"

NBS undrar hur är det möjligt att se någon hållbarhet i en exploatering som minskar Bornsjökilens resiliens (d.v.s. biologisk motståndskraft mot störningar) och ökar dess sårbarhet?

"Idag är Bornsjökilens funktion som spridningsstråk för vilt starkt begränsad av E4/E20 och Hågelbyleden" ².

Just "ekmiljöer och skogsbeten med bl. a. hällmarktallskog från det gamla odlingslandskapet ger området dess karaktär och har mycket höga biologiska värden" ³

"Ekmiljöerna fungerar som spridningskorridorer för ekoorganismer. Skrävstasystemet är en av de ekmiljöer som bör prioriteras och utvecklas som viktigt grönstråk för biologisk infrastruktur"²

Ovanstående konklusioner kommer från tidigare av kommunen utgivna dokument och står sig alljämt. Ekmiljöerna behöver stärkas med ett särskilt ekoprogram.

Det är positivt tänka in två ekodukter, men ger på, intet sett legitimitet för att försämra Bornsjökilens funktion genom ett uppförande av familjeparken och planområdet . Ekodukterna blir är långt ifrån tillräckliga i den redan hårt beskurna Bornsjökilen.

I det utmärkta och antagna Naturvårdsprogrammet för Botkyrkas gröna värden har följande mål satts upp:

- Värna naturens miljöförbättrande funktioner (s.k. ekosystemtjänster)
- Slå vakt om estetiskt tilltalande naturmiljöer.

Orörda landskapspartier, utsiktsplatser, eller i övrigt speciellt vackra platser bör i möjligaste mån värnas från landskapsförändrande åtgärder, såsom t.ex. etablering av täkter, kommunikationsmaster, kraftledningar eller andra iögonfallande åtgärder.

- Säkerställa särskilt värdefulla naturområden och naturobjekt
- Bevara livskraftiga populationer av rödlistade arter
- Gynna Södertörn typiska växt och djursamhällen
- Minska barriäreffekter
- Motverka fragmentering av värdefulla naturmiljöer

Planprogrammet strider emot alla dessa mål, antagna i kommunens Naturvårdsprogram. Vad är dessa fagra utfästelser egentligen värda?

Naturskyddsföreningen i Botkyrka – Salem avråder bestämt för att genomföra programförslaget, Familjeparken, i sin nuvarande utformning och föreslår Histopark" som ett alternativ.

Med Vänliga Hälsningar, för styrelsen Uttran 5 december 2010

Jan Govella
Ordf.

mob. 070 788 42 83

hem 530 37170

Arne Söderbom
V. Ordf.

hem 530 359 53

Adress: **Naturskyddsföreningen i Botkyrka–Salem**
c/o Arne Söderbom
Rosendalsvägen 4
147 63 UTTRAN

Referenskällor:

- 1 Grönstrukturen i Stockholmsregionen rapport 2
- 2 WSP miljökonsekvensbeskrivning
- 3 Program för områdena Hågelby, Eriksberg och Lindhov
- 4 Klimatstrategi för Botkyrka
- 5 Ett hållbart Botkyrka Ålborgdeklarationen
- 6 SFS 2001:527
- 7 Länsstyrelsen

Kopia till:

Naturvårdsverket
Länsstyrelsen
Naturskyddsföreningen länsförbundet

Bilaga 1. Yttrande över samrådshandling oktober 2010

Freiburg Vauban ett föredöme för Botkyrka.

Beträffande förtätning och stadsbyggnad i Eriksberg och kring Botkyrka kyrka, måste Botkyrka skilja sig från det omoderna och konventionella sättet att bygga förorter, för att uppnå en verklig hållbarhet. Där klimatmål, biologisk mångfald och sociala mål prioriteras.

Vauban i Tyskland har utsetts av FN att vara en de 40 mest ekologiska städer. Där 7 av 10 innevånare saknar bil. Gatorna utnyttjas för odlingar, som parker, mötesplatser och lekplatser för barn. Ca 9000 besöker Vauban per år för att hämta inspiration och idéer för stadsbyggnad där.

Nedanstående länk belyser möjligheterna för Botkyrka att inte låsa sig och bygga bort sig från start.
http://svtplay.se/v/2028426/miljostadsdelen_vauban_i_freiburg

Naturskyddsföreningen föreslår att Botkyrkas politiker och ansvariga tjänstemän inom stadsbyggnadskontoret gör en studieresa till Vauban innan grävskoporna tas i bruk.

Kommande trafikutmaningar

Fordonstrafiken skapar inte bara ohälsa och klimatpåverkan med utsläpp utan tar även plats. Med den prognoserade trafikutvecklingen 64 100 fordon per dygn på Hägelbyleden och Kumla gårdsväg, kommer att med föra betydande behov arealer för parkering.

Antag att en småbil tar 6,4 m² i anspråk. D v s om 64 100 bilar skulle behöva parkera åtgår 41 ha mark. I Tyskland beräknas varje parkeringsplats uppta 25 m². Med 64 100 fordon skulle då behövas ca 160 ha mark av Botkyrkas mark. Vi kommer att behöva all tillgänglig mark för produktion av mat.

Länken nedan belyser parkeringsproblemet.
<http://sverigesradio.se/sida/default.aspx?programid=3345>

Matproduktionen, klimatförändringar, biologisk mångfald och ekotjänsters värden

Produktionen av grödor har i år på grund av klimatförändringar slagit fel i USA, Kina, Ryssland, Australien och Indien. Dessa kan f n. inte handla av varandra, för att täcka sina underskott. Med kraftigt ökande priser i våra affärer som följd.

Vid Naturvårdsverkets klimatkonferens den 24 november 2010 framkom att forskarnas tidigare pessimistiska prognoser har vida överskridits och klimatet förändras allt snabbare. I ekologisk hållbarhet ingår att värna om närproduktion av mat d.v.s. att inte asfaltera produktiv åkermark. Det finns f.n. fler miljö- och klimatflyktingar i världen än krigsflyktingar. *Sverige och Botkyrka får räkna med allt kraftigare invandring redan om 10 -15 år.*

Ekosystemtjänster

Begreppet "ekosystemtjänster" har under hösten 2010 fått sitt stora internationella genombrott i samband med den stora konferensen i Nagoya där världens miljöministrar samlades och skrev under ett dokument om hur världens biologiska mångfald ska räddas, en fråga lika stor som klimatet. Ekosystemtjänster är de tjänster som naturen gjort och gör för oss människor utan att vi har behövt betala för dem.

De är kraftigt hotade. Enkelt uttryckt kan man säga att förlorar vi ekosystemtjänster så förlorar vi vår välfärd och hopp om en dräglig framtid. Världsomspännande organisationer finansierade av

världssamfundet har nu också på ett oerhört konkret sätt börjat kunna sätta monetära värden på ekosystemtjänsterna och den biologiska mångfalden.

Det innebär att vi börjar kunna säga hur mycket exempelvis en skog är värd förutom själva virket. Ett exempel är att man räknat ut att ekosystemtjänsterna av den skog som skövades under 2008 var värda tre gånger så mycket som Wall Street förlorade under finanskraschen samma år. Detta är revolutionerande och kommer antagligen att helt förändra vårt sätt att se på ekonomi.

Det kommer helt enkelt inte att gå att förstöra natur utan att först fastställa priset.

I ämnet användbara länkar:

www.teebweb.org

<http://albaeco.se/sv>

www.stockholmresilience.org

I Länsstyrelsens yttrande kring exploateringsförslaget om Hågelby kan läsas:

"Jordbruk är av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. (Miljöbalken 3 kap, 4 par.)

Kommunen bör därför redovisa planeringsarbetet redovisa sina överväganden beträffande jordbruksmarken".

I nu föreliggande samrådshandling (oktober 2010) för områdena Hågelby, Eriksberg och Lindhov anges i pkt 6.11 Areella näringar, jordbruk.

Miljöhänsyn i jordbruket

7 § Med jordbruksmark avses i 8 och 9 §§ sådan åkermark och betesmark som ingår i fastighet som är taxerad som lantbruksenhet. Bestämmelserna i samma paragrafer skall dock inte tillämpas på jordbruksmark

1. som ingår i fastighet, som har bildats för annat ändamål än jordbruk och som därefter inte har taxerats, eller
2. som i detaljplan eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen (1987:10) är avsedd för annat ändamål än jordbruk.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den hänsyn till natur- och kulturvärden som skall tas vid skötsel av jordbruksmark och vid annan markanvändning i jordbruket, såsom i fråga om skyddet av odlings- och kulturlandskapet samt djur- och växtlivet. Föreskrifterna får dock inte vara så ingripande att pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten avsevärt försvåras.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att jordbruksmark får tas ur jordbruksproduktion först efter anmälan till länsstyrelsen, om inte åtgärden är av ringa betydelse för jordbruket på brukningsenheten eller för natur- och kulturmiljön.

Första stycket gäller inte om marken tas i anspråk för verksamhet vars tillåtlighet har prövats i särskild ordning⁷.

Vår ståndpunkt: Att ta dessa produktiva åkrar till nöjen är motbjudande, kortsiktigt "långt ifrån lagom" hållbart.